

Bandes
de so

Luis Buñuel: l'oblidat

Hazael González

Tot i que pugui semblar el contrari, encara no he tornat boig: no us sorprengueu que dediqui un article de banda sonora a aquest director tan carismàtic, el centenari del qual varem celebrar l'any passat, i que el citi, a més, com si fos un compositor. No és gens estrany, perquè, com us pens demostrar, sempre va ser don Luis qui va posar música als seus films, i això, quan li interessava. A més, ara que la ressaca del maleït centenari ja ha passat i tot ha tornat a la normalitat (és a dir, que de Buñuel només ens en recordam el qui ja el coneixíem de molt abans), és un bon moment per una ullada al "lleó de Calanda" i reconèixer-li mèrits que no s'han dit mai sobre la seva persona... Les pel·lícules de Buñuel, musicalment parlant, es divideixen clarament en dos grups: aquelles en què la música és un simple accessori, i aquelles

en què juga un paper fonamental. Entre les primeres, de l'etapa mexicana sobretot, es manté una mena de coherència en l'apartat de composició: es repeteixen sovint els noms de Manuel Eperón (*Gran Casino*, 1947; *El gran calavera*, 1949; *La hija del engaño/Don Quintín el amargao*, 1951), Raúl Lavista (*Susana, Demonio y Carne*, 1950; *Una mujer sin amor*, 1951; *El bruto*, 1952; *El río y la Muerte*, 1954) o Luis Hernández Bretón (*Él*, 1952; *La ilusión viaja en tranvía*, 1953). Però en tots aquests films, la majoria qualificats pel mateix director com a "alimenticis" (cosa que significa que estan fets gairebé exclusivament per doblers), la música podria dur quasi qualsevol nom i llinatge, ja que les seves notes i sonoritats són totalment impersonals, mancades d'entitat pròpia, un simple farciment musical dels fragments del film en què és necessari donar un ensurt a l'espectador, subratllar un moment de tensió o un bes dels protagonistes...

Malgrat això, hi ha altres films en què la música és un element determinant i en tots es nota la mà de Buñuel: el seu primer film, el famós *Un perro andaluz* (*Un chien andalou*, 1929) no té so fins que, trenta anys després, el mateix Buñuel hi afegeix un tango i fragments de *Tristany i Isolda* de Wagner. El següent film, *La Edad de Oro* (*L'Âge d'Or*, 1930), inclou fragments de Mozart, Mendelssohn, Beethoven, Debussy i Wagner. El seu únic documental, *Las Hurdes* (*Terre sans pain*, 1933), es basa en la Simfonia núm. 4 de Brahms... I més endavant, descobrim a *Abismos de pasión/Cumbres borrascosas* (1954) Raúl Lavista adaptant temes de la ja citada *Tristany i Isolda* de Wagner, o en una de les seves obres mestres, *Viridiana* (1961), fragments d'*El Messies* de Haendel i del *Rèquiem* de Mozart. I al final de la seva filmografia (i de la seva vida), hi trobam films en què directament no hi sona ni una sola nota com *Diario de una camarera* (*Le journal d'une femme de chambre*, 1964) o *Tristana* (1970). ¿I com podem oblidar els tambors de la Calanda natal que el fascinaven tant i que fascinen tant l'espectador a *La Edad de Oro*, *Nazarín* (1958) o *Simón del Desierto* (1965)? A tots aquests films, al contrari dels "alimenticis", la música sol jugar un paper fonamental, ja no és una simple acompanyant sinó una verdadera protagonista capaç de donar entitat pròpia a les escenes a què dona suport... Voldria deixar clar que don Luis, aquell aragonès caparrut i animalot, es preocupava molt de la música de les seves pel·lícules, però justet, no com si fos un element imprescindible, sinó només utilitzant-la quan li semblava necessari fer-ho. No entrarem en discussions bizantines sobre si la millor música de cine és la que no se sent, si és un element artificial i aliè al film (com li va dir Bernard Herrmann a Alfred Hitchcock davant la impossibilitat que s'escoltàs una orquestra a la mar a *Náufragos* -*Lifeboat*, 1943), i aleshores on és la càmera), o si és imprescindible: basti dir que Buñuel té tot el dret que li reconeguim també aquest mèrit. I si algú encara té dubtes, als crèdits de *La Vía Láctea* (*La Voie Lactée*, 1968), s'hi pot llegir clarament i directament "partitura musical de Luis Buñuel", així que aquí ho teniu... ■

